

Дзвоник

№ 116

Журнал для українських дітей Румунії
Місячник Союзу Українців Румунії. 8 рік видання, листопад, 2016 рік

Любов

наша

солов'їна

Дзвоник (Clopotel)

№ 116, 2016 р.

*Журнал для українських дітей Румунії.
Заснований у 2007 році.*

ISSN 2501-2630
ISSN-L 2501-2630

Над *Дзвоником* працювали:

Головний редактор: Микола Корсюк

Редактор: Тереза Шендрою

Редколегія: Іван Ковач, Михайло

Михайлюк, Михайло Трайста, Марія Чубіка.

Адреса редакції:

м. Бухарест, вул. Раду Попеску, 15, с.1

тел.: 021-222-07-29; 021-222-07-37;

телефони/факси: 021-222-07-37

Друкарня:

«S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Adresa redacției:

str. Radu Popescu 15, sect. 1

București, România.

Наша електронна адреса:

redactia.clopotel@gmail.com

Дзвоник пропонує:

- * казки й оповідання
- * вірші
- * загадки
- * дитячу енциклопедію
- * сторінку народознавства
- * пісеньки
- * сторінки-розмальовки
- * рухливі й дидактичні ігри
- * вироби своїми руками

Дзвоник Завжди радо прислухається до
ваших пропозицій і друкуватиме надіслані
вами спроби!

Увага! За достовірність надрукованих
матеріалів відповідають їх автори!

М. РИЛЬСЬКИЙ

РІДНА МОВА

*Як гул століть, як шум віків,
Як бурі подих, – рідна мова,
Вишневих ніжних пелюстків,
Сурма походу світанкова,
Неволі стогін, волі спів,
Життя духовного основа.
Цареві блазні і кати,
Раби на розум і на вдачу,
В ярмо хотіли запрягти
Її, як дух степів гарячу,
І осліпити, й повести,
На чорні торжища, незрячу.
Хотіли вирвати язик,
Хотіли ноги поламати,
Топтали, під шалений крик,
В'язнили, кидали за ґрати,
Зробить калікою з калік
Тебе хотіли, рідна мати.
Ти вся порубана була,
Як Федір у степу безрідний,
І волочила два крила
Під царських маршів тупіт грізний, –
Але свій дух велично грізний
Як житнє зерно берегла.
Мужай, прекрасна наша мова,
Серед прекрасних братніх мов,
Живи, народу вільне слово
Над прахом царських корогов,
Цвіти над нами веселкова, –
Як мир, як щастя, як любов!*

О. ОЛЕСЬ

О СЛОВО РІДНЕ! ОРЛЕ СКУТИЙ!

*О слово рідне! Орле скутий!
Чужинцям кинуте на сміх!
Співочий грім батьків моїх,
Дітьми безпам'ятно забутий.*

*О слово рідне! Шум дерев!
Музика зір блакитнооких,
Шовковий спів степів широких,
Дніпра між ними левій рев...*

*О слово! Будь мечем моїм!
Ні, сонцем стань! вгорі спинися,
Осяй мій край і розлетися
Дощами судними над ним.*

Микола КОРСЮК

МИШКА – ВИШИВАЛЬНИЦЯ

Як верталась мишка з школи,
Заглянула до стодоли,
Може, на котрійсь полиці
Знайде пригорщу пшениці,
Аби голод вгамувати,
А тоді піти до хати;
Зазирнула у бочечки, –
Там лиш давні сорочечки, –
Сорочечки поношені,
Давні, ще від її нені,
Подивилась в бербениці, –
Там ні бринзи, ні пшениці,
Мишка стала вже гадати, –
Із чим вернеться до хати? –
У кутку лежали дині
Та ще пересохлі скрині.
– Що ж стоїш ти, недоріко,
Підніми хоч одне віко,
Ти не вперше тут, в стодолі,
Гуляєш по-своїй волі,
Рідні тобі всі тут нірки,
Усі дірки і задвірки.
Тож ти довго не барися,
Силами всіма зберися,
Он в кутку старезна скриня,
Ти ж бо її господиня.
Мишка довго не гадала,
Бо запахло куском сала,
Однайшла у скрині дірку,
Де ходила на вечірку, –
Що за диво, боже мій, –
Там у скрині престарій
Знайшла полотна сувій
Та ще голку та волічки,
Давньої кавалок свічки,
Стала все те витащати,
Нести до своєї хати,
Поки принесла, – спітніла
І вже їсти не хотіла,
Зважила все пильним оком
І побігла боком, боком.

Вдарилась од сміху в поли,
Аж дзвеніли всі підлоги,
Дрібцювали дрібні ніжки, –
Тепер майте терпцю трішки,
Бо мишка бере волічки,
В гостру голку устромляє,
Вишивати починає,
А що вийде, ще не знає.
У люстерко подивилась,
Вишивати заходилась,
А над ранок, коли сонце
Заглянуло у віконце,
Кинуло всю позолоту
На її скромну роботу, –
Мишка з дива очманіла,
Усім тілом затремтіла,
Бо з полотенця гляділа
Така ж мишка срібно-біла.
Рано винесе із хати,
Щоб усіх подивувати, –
А вже завтра, у суботу,
В школі виставить роботу, –
Хоч та мишка невеличка, –
Але в неї є сестричка.

ВРЯТУВАЛИ КІЗОНЬКУ

Рано-вранці в нас поспішно
– Засвистав ховрах з обніжку,
Що зламала кізка ніжку, –
Лиса гналася за нею –
Не сама, а із сім'єю.
Всі побігли ми туди,
Кізці піднесли води, –
Вона пила і не пила, –
бо була дуже безсила,
А як принесли додому,
Посадили на солому,
Щоб тій кізці було м'яко,
А ми будемо всіляко
І кормити, й доглядати,
Щоб її урятувати.
Тут озвався пан ховрах:
«Буду з нею повсякчас,
Буду всього приносити,
Щоб кізоньці догодити,
Бо я перший з-поміж всіх

Врятуватись їй поміг.
Обізвався і бабак,
Свиснувши на весь байрак:
«Я пошлю добру підводу,
Повезу кізку додому».
Одкликнувся і хом'як:
«Що без мене ви отак
Не спитали, що і як;
Я ж ніякий не свинар,
А лікар-ветеринар,
А до того й ветеран!
Не дивлюсь на ваші казки,
Для кізоньки треба ж ласки,
Для кізоньки, для дитини,
Треба лещата з ліщини,
Треба ж добре обложити
Й кізонька буде ходити,
Буде бігати й стрибати,
Давній гай наш звеселяти.

ЖУЧОК І СЛИЗНЯЧОК

Ішов жучок по ліску
Назбирати хворостку, –
Чи хотів, чи не хотів,
Раптом слизняка зустрів,
На день добрий відповів:
– Добрий час і добра днина,
Хай живе твоя родина, –
Наша радість воєдина.
– А чом ходиш по дощу,
Збираючи хворостку?
Ти ж дивись, там хижий
птах не збира ока од нас.
– Не страхає мене страх, –
В тебе хатка на плечах,
Скоцюрбившись, як всяк
слиж, –
Усю зиму переспши,
А у мене п'ять жучків,
Хату треба з всіх кутків
Нагрівати узимку,
Щоб їм тепло ізмалку,
Щоб росли і виростали,
Батька й матір шанували,
А колись на старі дні
Всі віддячуться мені.

Марія ЧУБІКА

ПОРА ЖОВТО-БАГРЯНОГО ПАДОЛИСТУ

Гарний, погідний день, день падолисту – останнього осіннього місяця.

Майже все навкруг одяглося у жовто-багряні кольори, які своєю красою чарують наше око.

Лише де-не-де можна побачити кілька листочків, яких не встигла пофарбувати своїми фарбами – багачка Принцеса Осінь.

У моєму саду переплітаються різні чудові кольори, як: кущі свиду із червоними листками, гілки верби одяглися в жовту позолоту, виноградні гілки уквітчалися зелено-жовтими широкими листочками, немов долонями наших рук.

Вітер-гультай легко зриває їх і несе-розносить по великому саду.

На одній яблунці ще красуються зелені-зелені листочки, які гордяться своїми кольорами, немов хочуть доказати Красуні-Осені, що вони не здаються так швидко.

Сумують голі, чорні стовбури дерев – високих черешень та вишень. Висока груша – красується коричневими листочками, які ніяк не хочуть підкоритися пустуну-вітру.

Все ж таки одного дня він підкорив її і вони лежать безпомічні, встеливши землю.

Ліскові кущі одяглися в довгі жовті фати і радіють, бо їхні листочки ще ціпко тримаються на чорних гілках.

Зелено-жовті широкі листки винограду сумують без голубих, соковитих грон, яких вже давненько зібрали господині і смакують солодким мустом.

Тоненькі, високі із голими чорними стовбурами стоять черешні та вишні, плоди

яких ласували влітку малі та старші.

Високі крилаті старі горіхи загубили свою оздобу: зелені листочки стали жовтими, сухими і встелили землю.

Їхні плоди – горіхи вже відпочивають на горищі.

На моїм подвір'ї ще красуються тоненькі немов топ-моделі – білорі берізки, на

яких ще шелестять зелені листочки. Вони немов перешіптуються із високими сірокорими тополями, їхніми двоюрідними сестричками.

На подвір'ї височіють три зелені смереки, які гордяться своїми вершечками – зеленою оздобою і ледь-ледь похитуються то в один, то в другий бік, немов танцюють під музику сильного вітру.

Маленьке абрикосове деревце, посаджене минулого року, ще гордиться своєю облогою, бо ні один листочок не злетів

на землю, а цупко тримається на гілках.

Добрі господині вже позмагалися і заготовили джеми, компоти та овочеві закуски.

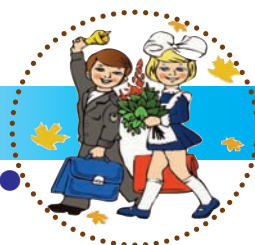
Із слоївків виглядають законсервовані огірки, жовті та червоні перці наповнені січеною капустою, а в слоїках відпочивають кусочки цвітної капусти, головки білої капусти вже квасяться у бочках.

Там добрі господині ставлять головки капусти на вистелені листя хрону, солять їх і у бочку ще кладуть кукурудзяні зернята, кілька айв, яблук, чебрецю і знову рядочок головки капусти, листя хрону і все прикладають великим білим каменем.

Із їхніх вже проквашених листочків господині будуть робити смачні голубці.

(Продовження на 5 сторінці)

Вислови про мову видатних людей

Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова.

П. Мирний

Мова – коштовний скарб народу

І. Франко

Ну що б, здавалося, слова...

Слова та голос – більш нічого.

А серце б'ється – ожива, Як їх почує!

Т. Шевченко

І возвеличимо на диво І розум наш, і наш язик...

Т. Шевченко

Без усякої іншої науки ще можна обійтись, без знання рідної мови обійтись не можна.

О. Олесь

Мова – це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова – це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мисленнєва діяльність народу.

Олесь Гончар

Бринить-співає наша мова,
Чарує, тішить і п'янить.

О. Олесь

Як добре на душі, коли нема боязні за слово праведне, що визріло в тобі...

Д. Павличко

Дивуєшся дорогоценості мови нашої: в ній що не звук, то подарунок, все крупно, зернисто, як самі перла.

М. Гоголь

Слово – то мудрості промінь, слово – то думка людська.

Леся Українка

Рідна мова на чужині ще милішою стає.

П. Грабовський

Мова вмирає, коли наступне покоління втрачає розуміння значення слів.

В. Голобородько

Мова – це глибина тисячоліть.

М. Шумило

Нападати на мову народу – це означає нападати на його серце.

Г. Лаубе

Яке прекрасне рідне слово! Воно – не світ, а всі світи.

В. Сосюра

Мова – духовне багатство народу.

Василь Сухомлинський

Людина, яка втратила свою мову, – неповноцінна, вона другорядна в порівнянні з носієм рідної мови.

Павло Мовчан

Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її! Борімося за красу мови, за правильність мови, за доступність мови, за багатство мови...

М. Рильський

Мова наша - серце наше

(Продовження із 5 сторінки)

Цієї такої гарної пори вже появились і підпеньки, які завдали роботи добрим господарям. Вони збирають їх, чистять, миють і опісля варять різні закуски. Білі гриби вже висушені, відпочивають у коморах у чистих слоїках і будуть чекати різдвяних свят, а головно Святого вечора.

Добрі господині та діточки ходять збира-

ти червоні фрукти шипшини, чорної горобини, червоні фрукти калини, яка весною цвіте гарним білим-пребілим цвітом, а осінню горить червоними плодами.

Ще збирають сині маленькі плоди терену.

Зимою діточки будуть смакувати чаєм із зібраних лікувальних рослин.

Яка багата та щедра Принцеса-Осінь! Які прекрасні осінні пейзажі!

Василь СУХОМЛИНСЬКИЙ

ДІД ОСІННИК

У темному лісі живе дід Осінник. Спить на сухому листі, сторожко прислухається до пташиного співу. Як тільки почує сумну журавлину пісню – курли-курли, – підводиться й каже:

– Прийшла моя година. Відлітають до тепло-го краю журавлі. Виходить з лісу дід Осінник – сірий, у сивому дощовику. Де пройде, там листя жовтіє й опадає на землю. Виходить на узлісся, прихилиється до дуба й тихо-тихо щось мугиче.

Це не пісня, а осінній вітер... Коли дід співає, його борода росте, розвівається за вітром. Ось вона вже простяглася луками. Посіріли луки.

– Осінній туман, – кажуть люди.

І не здогадуються, що це ж, борода діда Осінника.

ДОБРЕ СЛОВО

В однієї жінки була маленька донька Оля. Коли дівчинці виповнилося п'ять років, вона тяжко захворіла: простудилась, почала кашляти й танула на очах. До нещасної матері почали приходити родичі: Олині тітки, дядьки, бабусі, дідусі. Кожен приносив щось смачне й поживне: липовий мед і солодке коров'яче масло, свіжі

лісові ягоди й горіхи, перепелині яєчка й бульйон з курячого крильця. Кожен говорив: «Треба добре харчуватися, треба дихати свіжим повітрям і хвороба втече в ліси й на болота».

Оля їла мед у стільниках і солодке коров'яче масло, лісові ягоди й горіхи, перепелині яєчка й бульйон з курячого крильця. Але нічого не допомагало – дівчинка вже ледве вставала з ліжка.

Одного дня біля хворої зібрались усі родичі. Дідусь Опанас сказав:

– Чогось їй не вистачає. А чого – і сам не можемо зрозуміти.

Раптом відчинились двері і в хату ввійшла прабабуся Олі – столітня Надія. Про неї родичі забули, бо багато років сиділа прабабуся Надія в хаті, нікуди не виходила. Але почувши про хворобу правнучки, вирішила навідати її.

Підійшла до ліжка, сіла на ослінчик, взяла Олину руку в свою, зморшкувату і маленьку, й сказала:

– Немає в мене ні медових стільників, ні солодкого коров'ячого масла, немає ні свіжих лісових ягід, ні горіхів, немає ні перепелиних яєчок, ні курячого крильця. Стара я стала, нічого не бачу. Принесла я тобі, мила моя правнучко, один-єдиний подарунок: сердечне бажання. Єдине бажання залишилось у мене в серці – щоб ти, моя квіточко, видужала й знову раділа яснуому сонечкові.

Така величезна сила любові була в цьому доброму слові, що маленьке Олине серце забилося частіше, щічки порозовішали, а в очах засяяла радість.

– Ось чого не вистачало Олі, – сказав дід Опанас. – Доброго слова.

Михайло МИХАЙЛЮК

ЯК БІЛИКУ ВИПЛУТАТИСЯ З БІДИ?

Він вивідати мусить
У змові Киця з ким:
З Піратом-стариганом,
Чи з котом молодим?

Пірат і Киця ніби
Гризуться – аж біда.
Та може, потаємно
Як нерозливвода?

Терпить він глузи Киці,
Щоб Братству стало жаль.
Та звідки в неї красні
Нашийник і медаль?

Говорять по закутках
І плещуть язики:
Пірата то дарунок
Із власної руки.

Нашийник із медаллю
Колись-то заробив
Як у млині він миші
Усі геть половив.

Хоч керувати Братством
Пірату вже куди?
Котам з ним не минути
Великої біди!

Гей, осінь вже минає,
Як завтра тут зима.

Як будуть зимувати?
Є план якийсь? Нема!

Мороз притисне лютий,
Навколо лиш сніги.
Куди котам сховатись,
В стодоли і стоги?

Пірат – старий нахаба,
Котрий за десять літ
До сорому звів Братство
На весь котячий світ!

Ось вчора – Білик бачив!
Пірат лінивий встав,
Протер він сонні очі
І смачно позіхав.

Якби комар не писнув
І шлунок не бурчав,
Пірат би, як убитий,
Аж до полудня спав!

Мабуть, йому приснились
Сметана, рибка, сир,
А не турботи Братства
Про злагоду і мир.

Життя солодке має,
Вилежує боки,
Про молодість далеку
Розказує байки.

Як то закон котячий
Пірат забути міг:
Всі дбають про одного,
Один дбає про всіх!

Такі нечесні звички
Лиш у бездомних псів:
Шматком не поділитись –
Що сам знайшов, сам з'їв!

* * *

В Пірата очі й вуха
Серед «своїх» котів.
За Біликом слідити
Він день і ніч хотів.

Із ким у парі ходить,
Йому хто добрий друг,
Чи хоче підкупити
Пірата вірних слуг?

Чи Киці-вертихвістці
Він щось подарував,
Хоч зуба проти неї
Егей, якого мав!

Бо Киця та лукава,
Лише нагоди жде.
Старого й молодого
Кота з ума зведе.

Моргне одному хитро,
Ще шепне і слієце,
Другому замуркоче,
Чи кине жарт в лице.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

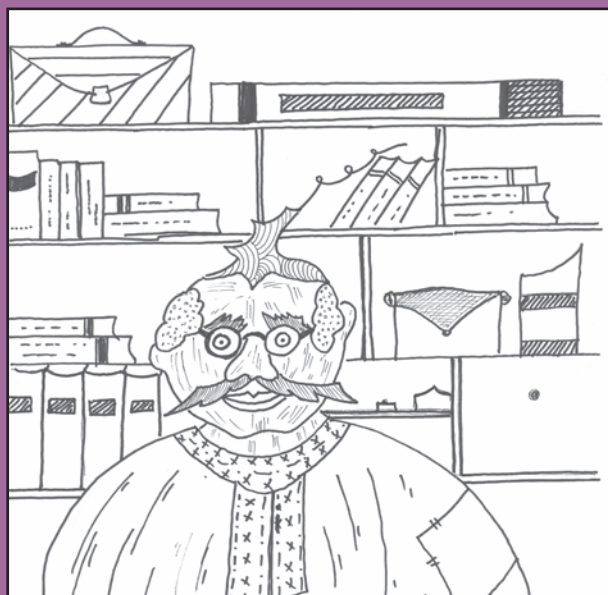
НЕЙМОВІРНІ ПРИГОДИ КОТИГАРБУЗЕНКА

(Графічна дитяча оповідь за ідеєю Степана Трайсти)

(продовження з попереднього числа)

**Зраділо гарбузокозацтво і
весело загуло.**

**Навіть і Кирило Гарбузяка у
своєму кабінеті зрадів.**

**Зрадів і царевич
Котигарбузенко.**

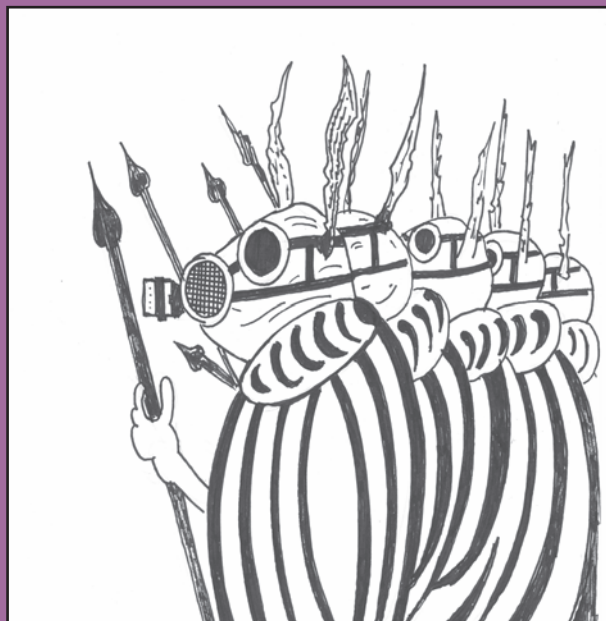
**Але трикляті жуки коло-
радські мали свого саванта:**

Жужу-Бужу Колорадського,

**який наперед приготував для
жуків протигазові респіратори,**

**і жуки повернулися на поле
бою.**

**Побачивши їх, козаки
спочатку розсміялись, а
потім кинулись на них.**

*Малюнки Степана
та Михайла Трайсти*

Євген ГУЦАЛО

Сім'я дикої качки

Добре дихалося зранку в старому дубовому лісі. Юрко йшов по стежині, що пролягала між заростями кінського щавлю на рибалку. Йому хотілося не йти, а бігти, не мовчати, а співати.

Він не втримався, щоб не крикнути. «А-а-а!» – легко й срібисто вирвалося з його грудей, покотилося колесом по стежці й погасло в гущавині попереду. Ліс на хвилю заслухався, а потім зразу і збайдужів. «А-а-а!» – вже лункіше крикнув він, і тепер навколишня тиша немов кинулася стрімголов увсібіч, перелякана і тремтяча. «А-а-а!» – закричав на повні груди хлопець, і голос, неначе вибух, порскнув угору й по боках, а Юрко зостався в пустці, яка все збільшувалась, бо грім одкочувався все далі й далі, поки весь ліс не перетворився на величезну пустку.

В дзеркало ріки дивилось і не могло на себе надивитись небо. Юрко закинув вудочку, і поплавець хитнувся посеред блакиті. На нього зразу ж сів метелик, з жовтими плямами на крильцях, і довго сидів, поки по воді не побіг вітерець і не поніс того метелика геть-геть на середину. Як добре, як щасливо було Юркові!

Гуп-гуп-гуп! – почулося за спиною, і всі його думки розлетілися, як сонячні зайчики. Він озирнувся – й не помилився в своїх передчуттях: Тося таки прийшла слідом за ним, як і обіцяла звечора. Він демонстративно відвернувся, не бажаючи вступати з нею ні в які розмови, а вона, відчуваючи свою провину, зовсім тихо присіла неподалік. Тепер вона й сама була не рада, що прийшла, бо сподівалася на те, що Юрко стріне привітно, а він...

Отак довгенько не розмовляли. Хоч хлопець уже й перестав гніватись, але все ще не обзивався до Тосі. А вона, не зважившись повернутись і піти одразу, тепер дедалі почувала себе ніяково й пригнічено. Її засмучувало й те, що Юрко нічого не зловив. Якби зловив, то почав би радуватись, і тоді вони б якось помирились.

– Ти ж знаєш, – мовив, нарешті, Юрко, – що риба боїться, коли багато людей.

– Так уже й багато туг, – буркнула вона.

– Це через тебе не ловиться, – таки допик він.

Проте вона не хотіла погодитися з тією несправедливістю:

– То ти такий умілець!..

Юрко почав сопти. Він тільки недавно приїхав із міста в гості до бабусі, але вже встиг кілька разів посваритись і помиритись із Тосею. Вона з першого ж дня прив'язалась до нього, весь час намагалась бути в його товаристві, не спускала з нього очей. Спочатку Юркові подобалась її увага, але скоро та увага стала йому надокучати й заважати.

Нічого не піймав. А внизу таки найшов на кого звернути:

– Через тебе усе!

Тося й не думала здаватись:

– Ти, мабуть, черв'яка не тим боком стромляв на гачок, а на мене складаєш.

Поверталися од річки

вдвох, хоч Юрко, йдучи з порожніми руками, хотів би повертатись сам, без свідків. Повітря посухшало, блакить між стовбурами зблякла. Тося назбирала зеленцю й хотіла вгостити Юрка, але той відмовився. Через кілька ж кроків не втримався – сам нарвав і почав ласувати.

– Колись ми з батьком піймали були сома, – збрехав Юрко, бо батько тоді ходив рибалити без нього і зловив тільки великою коропа, а не сома. – Півтора пуда заважив.

– Та ну?! – здивувалася Тося.

Юркові було приємне її захоплення, а тому він вигадував далі:

– А як тельбушили його, то всередині знайшли краснопірку на кілограм. І вона ще була жива!

Насправді ж ту краснопірку батько зловив іншим разом, і також без Юрка. Але здогадатись про все це Тося не могла, вона тільки вигукнула зачудовано:

– Ти бач?

(Продовження на 11 сторінці)

(Продовження із 5 сторінки)

Хлоп'яча уява й далі вела:

– Яюсь до нас у місто приїхав пересувний зоопарк. Там були леви, жирафи, макаки, вовки, лисиці, а також крокодили. Одного разу маленький крокодил десь пропав... То я його в озері на вудку через день зловив!

Але спостерігали, що вона не поспішає захоплюватись, а тільки недовіркою так дивиться, взявся глузувати з неї:

– Це я набрехав, щоб побачити, чи ти розумна...

– Тс-с-с, – зашепотіла раптом Тося, не слухаючи його й приклавши палець до вуст. – Подивись ген туди!

Поміж кущами йшла качка, а за нею – цілий виводок каченят. Спершу Юрко подумав, що то свійські, але потому, як качка витягувала ший, як сторожка озиралась, якими дрібненькими полохливими клубочками котились каченята по землі, зрозумів, що то дикі. Щойно вони сховалися за кущем, як Юрко, кинувши свою вудочку, стрімголов шугнув уперед. Сіра качка, помітивши небезпеку, скрикнула і разом із каченятами дременула в траву. Проте Юрко й не думав одставати. Він тільки побоювався, що виводок ось-ось добіжить до річки, плесне на воду – і втече. Тому забіг наперед, відрізаючи їм дорогу на берег. Качка, не наважуючись покинути дітей, не злітала в повітря, вона кидалася то туди, то сюди, захищаючи їх. Каченята, стомлені й перелякані, збилися під ліщиною. Коли Юрко кинувся до них, розставляючи руки, щоб вони не повтікали, качканалетіла вгору. Хлопець поспіхом узявся ховати каченят за пазуху. Одне... Друге... Од річки долетів розпачливий материн крик. Третє відважилося тікати, але в високій траві заплуталось, і він його також посадив за пазуху. Зовсім близько пролетіла качка, сіла на землю, пробігла в напрямку до дітей, – і знову зірвалася, гнана страхом і розпукою. Четверте й п'яте також одважилися на втечу, але й на них чекала неволя.

– Що ти з ними робитимеш? – запитала Тося.
– Це ж дикі!
– Випусти, – сказала Тося, – бо вони повмирають без води.
– І що ти тямить? – напустився на неї Юрко. –

Я їх доглядатиму й приручу.

Знову долинув крик сірої качки, але він нітрохи не схвилював Юрка. Дрібнота тершилася в нього за пазухою, лоскотала тіло дзьобиками, крильцями, ніжками, – його аж колодок пронизував од того лоскоту. Не пощастило наловити риби, то має ген цілісінький виводок. Жаль тільки що качку стару не додумався зловити, – ото було б про що розповідати. Він уявляв, як повеже каченят у місто, як показуватиме своїм товаришам, ЯК вони заздиритимуть. Він ішов – і пританцьовував. Оля-ля-ля!.. Тра-ля-ля!.. Який він меткий і проворний. Оля-ля-ля!.. А Тосі було сумно... Може, й справді вона даремно побоюється, а Юркові вдасться їх доглянути й приручити?.. У її вухах стояв отой качиний крик, довго ще стояв, навіть тоді, коли вони вийшли з лісу й через городи йшли до хати.

Юрко випустив каченят у великий ящик. Вони не їли й не пили, хоч як старався хлопець. Поступово вони ставали все млявіші, в'яли, як рослини в спеку. Юрко не сподівався, що так зразу вони стануть нецікаві. Ще трохи позазірав у ящик, а потім вирішив:

– Вони бояться нас. Коли ми підемо, то вони й наїдяться, й нап'ються.

Тося мусила піти, плекаючи надію, що, може, й справді

похоробрішають, коли залишаться самі. Вона хотіла податися разом із Юрком, щоб слухати його розповіді про місто, про те, чого їй ніколи не випадало бачити. Коли вона була з Юрком, то здавалося, що на неї падає чарівливе світло його знань, що вона на якийсь час переселяється у той світ, що постає з його розповідей. Проте Юркові набридло, щоб за ним цілісінький день нав'язливою тінню волочилось оце дівчисько, – і він сів на велосипед та й утік до хлопців.

Тося залишилася сама. Спочатку сиділа під своєю хатою й намагалась помітити, ніс сонячне проміння падає на землю. Але так нічого й не помітила. Потім з кленового пагінця робила свистки, але всі вони свистали не так, як той, учорашній, який грав тоненьким, наче аж зеленим звуком. Притулялася до берези, що росла на їхньому подвір'ї, хотіла підслухати, про що вона шумить, але сьогодні чомусь береза кралася під неї, не бажала повідати своїх думок. Ну, чого ж

(Закінчення на 12 сторінці)

Євген ГУЦАЛО

Сім'я дикої качки

(Продовження із 11 сторінки)

це все їй ниньки не дається, все тікає од неї, наче змовилось? Стало гірко Тосі, гірко. І тут вона пригадала, як вставала раненько, як ішла назирці за Юрком, і в недоброму передчутті стислося їй серце. Вона через садок майнула на сусідський двір, до ящика, а каченята вже деякі лежать на траві, а деякі ледве голівки тримають. Вона на них водою прискати, вона їх трусити, але хіба це може? Не тямлячи себе, хапала їх і ховала за пазуху. Вони діткнулися зів'ялими тільцями її грудей, але їй не ворушились. Через городи – в ліс. А потім отією стежкою, по якій ішла назирці, – до берега. Дуби співчутливо поглядали на неї, ніби хотіли допомогти. Тільки кущі перепиняли їй дорогу, тільки кущі шмагали по литках, ніби мстилися невідомо за що.

Неслухняними руками витягувала з-за пазухи, спускала на воду й благала душею й очима: попливіть! Попливіть! Попливіть! Але вони, як квітки кульбаби, простилались на воді, яка їх не оживляла й не оздоровляла. Виглядала з усіх боків дику качку, кликала її так, як свійську: «Тась, тась, тась!» – але й качка не припливала, мабуть, із горя далеко залетіла. Вона сама ладна була стати тією качкою, сама ладна була попливти разом з ними, тільки якби вони пливли. Таки роздяглася, долонями підштовхувала їх на глибоке, благала:

– Пливить, рідні, пливить, ненаглядні!..

Коли Юрко привів із собою хлопців, щоб показати їм каченят, то зразу ж здогадався, де вони могли подітись. Навіть не задумуючись, усі побігли до річки. Про себе Юрко погрожував Тосі якнайстрашніше, він, нарешті, пообіцяв собі розправитися з нею, щоб знала своє місце, щоб не лазила слідом за ним, щоб не втручалася. Коли вони побачили Тосю в воді, то спершу їй не зрозуміли, що вона робить.

– Ану йди сюди! – закричав Юрко. Проте вона не йшла.

– Ти де каченята поділа?

Але хлопці, з якими він прибіг до річки, вже зрозуміли, що вона нікуди їх не поділа, що ото вона їх посилає на воду, а вони вже не пливуть. І собі кинулися в річку, їй собі взялися їх підштовхувати, підтримувати знизу долонями, щоб не потонули. Тося всміхалася хлопцям, рада допомозі, тепер уже вона не сумнівалася, що

пощастить їй урятувати, ось де тільки ота сіра качка, їхня мати, чому вона не летить, не пливе?

– Тась-тась-тась, – кликала, з надією озираючи зарості лепехи й рогози.

Після того Юрко вже не товаришував із сільськими хлопцями. Чи то вони не приймали його до свого гурту, чи то, як казав Юрко, він не захотів більше з ними знатися. А коли батьки запитували, чому ж Тося не приходить, то відповідав, що дуже йому надокучила, і

він її прогнав. Що, мовляв, од неї й слова живого не почуєш, а все дивиться й дивиться на тебе, розкривши рота.

Ще задовго до від'їзду й перед самим від'їздом він бігав до річки, хотів побачити сім'ю дикої качки. Але так і не побачив. Переконавав себе, що каченята вижили, але подалися в інше місце. А коли зладнали чемодани й сідали в машину, щоб їхати на вокзал, то Юрко все не хотів сідати.

Казав, що ліхтарика забув, а коли ліхтарик виявлявся в батьковій кишені, то казав, що ніжик десь пропав. Усе затулював від'їзд, ждучи, чи не появиться Тося. І вона й справді появилася. Стала біля своєї хати й дивилася, як вони сідають у машину. їй дуже кортіло підійти, але вона не наважувалася.

– Поклич її, – сказала мати Юркові,

– А-а, – махнув той рукою й одвернувся, скривившись.

– Поклич, попрощаєшся.

Але поки їхав у машині, то тільки про те й думав: він би покликав, але чи підійшла б вона? І, переживаючи болісний сором, був певен, що, мабуть, не підійшла б...

Сторінка народознавства

ПОМИНАННЯ МЕРТВИХ НА СВЯТОГО ДМИТРА (8 ЛИСТОПАДА)

Листопад, падолист, напівзимник... так називали цей місяць на Україні. Це місяць, для якого в знадобі і віз, і сани, бо «листопад – вересню онук, жовтню син, а зимі рідний брат!». З початком листопада для хліборобів наставала пора відносного перепочинку. Зібрано врожай, зроблено припаси для домашніх тварин, спочиває примерзла нива. Під цю пору справляли весілля, юнаки й дівчата сходилися на вечорниці та досвітки, влаштовуючи всілякі забави з піснями і розвагами.

Своєрідною межею, до якої можна засватати дівчину, щоб до початку Різдвяного посту відіграти весілля, був Дмитрієвий день (8 листопада) - день поминання святого Дмитра Солунського. Тому дівчата намагались всіляко заохотити хлопців якнайшвидше зважитись на засилання сватів. Якщо ж якась дівчина залишилася незасватана, то за давніх часів рік для неї вважався втраченим. З цього приводу існує приповідка: "До Дмитра дівка хитра, а по Дмитрі хоч комин витри" (до Дмитра перебирає женихами, а опісля годиться на усе).

Казали, що саме святий Дмитро приносить зиму. Хоч часом у цей день теплом віяло, та зустрічали його у теплому одязі, аби великих морозів не було. Якщо ж на грядках ще були качани від зібраної капусти, на них, аби добрий урожай був, насипали попіл, зібраний із 12 печей. Також із цього дня свійських тварин уже не виганяли на пасовиська. А ще на Дмитра хворий підходив до необірваної горобини просити рум'янцю. Хлопці до пізньої ночі грали на сопілках, щоб вітер поганої звістки не приніс. Опівночі на Дмитра вдова, оповита рушником, виходила на місце, де збігаються три дороги, щоб четвертою нова доля прийшла.

Та все ж таки в наші дні 8 листопада найчастіше пов'язується з військовим патріотизмом, подвигом воїнів та захистом рідної землі. Ще з XIV ст. саме цей день був установлений церквою як обов'язковий для осіннього пошанування померлих після того, як у 1380 р. московський князь Дмитро Донський згадав цього дня всіх загиблих у Куликовській битві. Святий Дмитрій Солунський сам за життя був воїном. Через те на образах найчастіше бачимо його зі списом у руках. Колись цього дня у козаць-

ких селах і містах України в першу чергу поминали всіх тих, хто загинув на полі битви, боронячи віру та Вітчизну. Подекуди після закінчення літургії відбувалися навіть військові паради.

Власне поминальною є Дмитрівська субота – перша субота листопада напередодні свята Дмитра. Наші предки присвячували її поминанню батьків, померлих родичів та друзів, яких називали «дідами». Поминають парастасом у церкві, обідом вдома, а на цвинтарі запалюють свічки. Поминальний суботній домашній обід має подаватися ввечері. Господині готують якнайбільше страв, які люблять «діди». На стіл подавали їжу, пиво та брагу з нового урожаю. На Поліссі ритуальною стравою були млинці. Їх пекли, відчинивши двері чи вікна, щоб солодкий і смачний хлібний дух виманив «дідів» додому. Бо вони стільки років живуть під землею, в темряві, і стали погано бачити. А от за пахощами млинців їм буде легше потрапити до рідні. Перед тим як розпочати трапезу, з «грамотки» зачитувалися імена всіх померлих родичів. Сідаючи за стіл, продмухували місце на лаві, щоб ненароком яку душу не придавити. Вечеря мала проходити або в повній тиші або розмовляючи упівголоса і тільки на побожні теми. Згадували поіменно чесноти тих, хто одійшов з цього світу. Не заборонялося співати божественних пісень.

В народі вірять, що душі померлих придуть уночі, щоб і собі попоїсти. Тому перед початком обіду з кожної страви брали по ложці і відкладали в окрему миску, не змішуючи, і ставили на вікно, під образами, на покуті чи на іншому «урочистому» місці. В деяких місцях їжу залишали у посуді і зі столу не прибирали. А встаючи хрестились і мовчки відходили, щоб невидимі предки могли продовжити трапезу. Та всюди біля їжі ставлять воду й новий вишиваний чорними нитками рушник, щоб померлі душі могли вмитись чи напитись. А перед тим, як лягти спати, запалюється свічка, аби душам було видно у хаті.

Вранці у неділю брали з собою «грамотки» і вже разом з усім миром молилися за померлих, за спокій їхніх душ. В деяких районах у храмі їли коливо (розварений ячмінь чи пшениця, заправлені медом та ізюмом) чи кондак (у свяченій воді з медом розмочували пшеничний білий хліб). Подекуди після панахиди влаштовували спільні громадські обіди біля церков. Та найчастіше в цей день біля церкви роздають калачі чи солодощі бідним людям, щоб ті

(Продовження на 14 сторінці)

Рухливі ігри

Мишки в нірках

Це російська народна гра, і дійшла вона до нас із давньої давнини. Влітку в неї граються де-небудь на моріжку. А зимою – в хаті.

Хтось один із вас хай буде біла мишка, а всі інші – сірі. Якщо граєтесь у помешкані, сірих мишок має бути четверо – стільки, скільки й кутків у кімнаті.

Біла мишка стає посеред кімнати, сірі – по кутках. Підійде біла мишка до котроїсь із сірих і просить: «Мишко, мишко, продай свою

нірку». А та їй: «Не продам». От біла повернеться і йде собі. А сіра тихцем подасть знак сусідці – й притьмом мінятися місцями. Якщо біла мишка не ловить гав, то випередить котрусь із сірих і стрибне в її нірку. Тоді вже сіра

(Продовження з 14 сторінки)

помолилися за померлих родичів. А от гуцули в «дідову» Димитрівську суботу справляли осінні «гробки». Цього дня усі приносили святкові страви, а багаті жителі влаштовували громадські обіди просто на кладовищах. На могили клали хлібини із запаленими свічками, роздавали милостиню бідним і жебракам.

Існувало повір'я, за яким коли хтось бажає довідатися, чи помре цього року, то мусив у Димитрівську суботу відвідати могилки. Треба сісти

мишка мусить вийти насередину кімнати.

А буває, білій мишці захопити чужу нірку довго не щастить. От вона й вигукує: «Кіт іде!». Тут уже всі сірі мишки мусять водночас помінятися нірками, і випередити котрусь із них білій мишці зовсім не важко.

П'ять крем'яшків*

Це казахська народна гра, і перемагає в ній найспритніший.

Візьміть п'ять крем'яшків, сядьте кружка й кожен по черзі починайте змагання. Крем'яшки слід покласти на землю, потім один з них підкинути. Поки він летить догори, треба підхопити із землі другий крем'яш і зловити перший. Це повторюють чотири рази, доки не піднімуть усі крем'яшки.

Відтак крем'яшки знову кладуть на землю і, підкинувши один із них, стараються підхопити два крем'яхи разом. Як і тут вам пощастить, підхоплюєте далі вже по три крем'яшки, а далі – по чотири.

Ну, а хто хоч раз помилився, мусить поступитися ходом товаришеві. Коли ж до нього знов дійде черга, то він починає гру з того, де його спіткала невдача.

крем'яшки - круглі камінці

під деревом і чекати півночі. В цей час, начебто, мали проходити в довгих білих одежах родичі-покійники, які й запросять до свого товариства того, кому не суджено пережити зиму.

Цей день сприймався, як день смутку та вшанування. Але він дарував і віру в майбутнє, в збереження та продовження традицій і роду. Батьки, які поминали «дідів», сподівалися, що колись так само в родинному колі згадають їх та їхні досягнення. Так діти вчилися розуміти, що таке рід, родина, громада і країна.

Інна ЗАІНЧКОВСЬКА

Віршована українська абетка

Е

«Еге-ге», – зітхаю тяжко,
Розтягать еспандер важко.
Дід підтакує: «Еге ж,
Без наснаги не візьмеш».
Щоб допомагати матусі, бабусі чи сестричці,
треба мати сильні руки.
Що ти робиш для цього?

Є

Дід Євген і внук Євген
Єриком плывуть ген-ген.
А на березі єнот

Споліскує гарно рот.
Де ти плаваєш улітку?
Чи ходиш у басейн? З ким?
Для чого, на твою думку, єнот споліскує рот?
А ти це робиш? Коли?

Ж

В небі жайворон співа: «Вже жнива, жнива,
жнива...» Колоситься щедре жито – Значить,
буде добре жити.

Українці говорять: багаті вродили жита – багатим буде й життя. З давніх-давен в Україні з жита пекли хліб. Житній хліб – це життя і здоров'я.

Намалюй високе жито і жайворонка в небі над ним.

З

Зілля різне, страви, води – Все вживаєш, як хворієш. Бігаєш, шукаєш ліки,

На них гроші не жалієш. Та не купиш і за гроші ти здоров'я, мій хороший!

Поміркуй і спробуй сказати, намалювати, що таке «здоров'я». Складно виконати це завдання. Та ще складніше зберегти здоров'я. Що треба для цього робити?

РІДНА МОВА

102. Помірно

Мо-во рід-на, сло-во рід - не, хто вас за - бу - ва - є, - ма - є.
той у гру-дях не сер-день-ко, - тіль-ки ка-мiнь

Як ту мо-ву мож за-бу-ти, кот - ро-ю у - чи - ла нас всіх нень - ка

го - во - ри - ти, нень - ка на - ша ми - ла.

Сидір ВОРОБКЕВИЧ

РІДНА МОВА

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває, –
Той у грудях не серденько –
Тільки камінь має.

Як ту мову мож забути,
Котрою учила
Нас всіх ненька говорити,
Ненька наша мила.

Як ту мову мож забути,
Та ж звуками тими
Ви до Бога мольби слали
Ще дітьми малими?

У тій мові ви співали,
При грі розмовляли,
У тій мові вам минувшість
Нашу відкривали.

Ой тому плакайте, діти,
Рідненьку мову,
І учіться говорити
Своїм рідним словом!

Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває, –
Той у грудях не серденько, –
Тільки камінь має!

? Відгадай ?

До школи прямує хлопчак дерев'яний,
Чомусь потрапляє у цирк полотняний.
Як називається ця книжка?
А як зветься сам хлопчисько?
От підказка, друзі, вам:
Його дівчинка Мальвіна
Називала...

(Буратино)

Сидить півник на печі,
Їсть смачненькі калачі.
Ось лисичка прибігає,
Півника мерщій хапає.
Біжить котик рятувати,
В лиса півника забрати.

(Казка «Котик і півник»)

З їжачка хто насміхався,
Перегнати намагався?
Вихвалитися мастак,
Звуть вуханя цього як?

(Заць)

Вигнав дід козу із хати —
Та й пішла вона блукати:
В зайця хатку відбрала.
Всі козу ту виганяли,
Рак козуню ущипнув,
Зайцю хатку повернув.

(Коза-Дерева)

Розмалюй сторінку

Зроби власними руками!

СПРОБУЙТЕ МАЛЮВАТИ ОСІННІМ ЛИСТЯМ

Спробуйте малювати осіннім листям: це весело та надзвичайно просто. Згоден?

Для початку підготуй: папір, воскову крейду і, звичайно ж, листя.

жилками догори під лист паперу.

2. Бічною стороною крейди води по листу.

Увага! Воно має бути свіжим і неушкодженим, ні в якому разі не використовуй сухого.

1. Поклади листочок про-

Щоб малюнок вийшов яскравим та вишуканим, роз-

фарбовуй листочок різними кольорами.

Трішки старань, і у твоєму альбомі засяє ніжними барвами теплий осінній пейзаж.

Такий малюнок можна повісити в рамочку, обгорнути ним подарунок, або ж використати його як тло, виготовляючи листівку.

Пишаємося нашими дітьми!

Яніс Гуменюк та Даріус Бойчук, 5 років, с. Негостина

Наталія Рошу та Чезаріна Григорчук, учениці підготовчого класу с. Негостина

Резван Серединчук, 4,5 років, с. Негостина

Учениці школи с. Тирнова